

แนวทางบูรณาการเพื่อความปลอดภัยในการย้ายถิ่นชาติพันธุ์ไตจากรัฐฉาน
เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย

THE INTEGRAL GUIDELINE FOR TAI ETHNIC SAFE MIGRATION FROM SHAN STATE
TO THAILAND THROUGH CHIANG RAI PROVINCE BORDER

สมภพ จันทราภา^{1*} วิกรม บุญนุ่น² เลห์ล่า ตรีเอากานุกูล³ และ โกมินทร์ วังอ่อน⁴

^{1*}นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

^{2, 3, 4}สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย ประเทศไทย

Sompop Jantraka^{1*}, Vikrom Boonnoon², Lelar Treeaekanukul³ and Gomin Wang Aon⁴

¹Students of Regional Development Strategy, Chiang Rai Rajabhat University,
Chiang Rai, Thailand

^{2, 3, 4}The Regional Development Strategy Program, Chiang Rai Rajabhat University,
Chiang Rai, Thailand

*E-mail: sompop.depdc@gmail.com

Received: 2021-05-17

Revised: 2021-07-03

Accepted: 2021-07-03

บทคัดย่อ

การย้ายถิ่น เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของกลุ่มประชากรโลกที่เกิดขึ้น เพื่อการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ที่ทำมาหากิน ที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับตนเอง ครอบครัว และหมู่คณะมายาวนานนับพันปี อาจจะมีด้วยเหตุผลหลากหลายประการ จากการสภาพการณ์แปรทางธรรมชาติ ความรุนแรงทางการเมือง การปกครองด้วยลัทธิความเชื่อ และทางภาวะขาดแคลน กีดกันทางเศรษฐกิจ ดังเช่นที่เกิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ไตในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ซึ่งเกิดการย้ายถิ่นข้ามชายแดนเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมติดตามมาในหลายๆประเด็นและหลายระดับทั้งในพื้นที่ต้นทาง ชุมชนชาติพันธุ์ไตในรัฐฉานเอง ชุมชนทางผ่าน ชายแดนจังหวัดเชียงรายและเมืองปลายทางเช่นจังหวัดเชียงราย และมีแนวโน้มรุนแรงและซับซ้อนขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางยุทธศาสตร์ นโยบายการป้องกันแก้ไขและพัฒนาอย่างเป็นระบบแบบแผน งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทและผลกระทบจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไตจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย และเพื่อจัดทำแนวทางบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไตจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

กับกลุ่มตัวอย่างผู้ย้ายถิ่นชาติพันธุ์ไต การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจำนวน 50 ราย สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 ราย และ จัด โครงการอบรมแกนนำเยาวชนชนชาติเพื่อการย้ายถิ่นที่ปลอดภัย (Shan Youth Safety Training to End Risky Migration)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไตส่วนมากเป็นคนไร้สัญชาติ เมื่อต้องการเดินทางข้ามแดนต้องใช้วิธีเดินหลบหลีก จ้างรถ จ้างคนนำทาง เดินทางลัดเลาะป่า ภูเขา หลบด่านตรวจ ข้ามเรือ ข้ามน้ำ มีอันตรายสูง รวมถึงอาจถูกทำร้ายจนถึงชีวิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีผลต่อชุมชนชายแดนในอำเภอแม่สายที่ต้องรับรองผู้ย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย เกิดปัญหาเด็กที่เคลื่อนย้ายติดตามครอบครัวมา หรือเกิดใหม่ในชุมชนจะขาดเอกสารหลักฐาน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และการบริการของรัฐ เป็นเด็กไร้รัฐไร้สัญชาติ ด้านแนวทางการบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นได้มีโครงการนำร่องป้องกันกลุ่มเสี่ยง (SYSTEM) ด้วยการมีตัวแทนเยาวชนคัดเลือกจาก 19 องค์กรในพื้นที่ต้นทางรัฐฉาน ด้วยการพยายามนำแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการสากลมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อความปลอดภัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไตและผู้ย้ายถิ่นทุกคนจากรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ที่ข้ามแดนเข้าสู่จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย

คำสำคัญ: การย้ายถิ่น ความปลอดภัยในการย้ายถิ่น ชาติพันธุ์ไต รัฐฉาน ชายแดนประเทศไทย

ABSTRACT

Migration has long been a social phenomenon of global population for a thousand years involving several reasons such as change of residence, employment opportunities, natural change, political conflicts, shortage of resources, financial pressure, safe and secure shelter suitable for oneself, family, and group. Like the case of the Tai ethnic group in Shan State, Burma, who has still migrated across the border into Thailand until now, leading to social conflicts in many aspects and in all levels from the origin country, transition area, bordering and destination area in Chiang Rai. The problems have intensified and became more complicated. Therefore, the strategies, prevention and problem-solving policies should be systematically studied, analyzed, and implemented.

The purposes of this research were to study the phenomena including its form and the effect of migration from Shan State into Thailand border in Chiang Rai province and to implement the integral guidelines into the pilot project for Tai people's safe migration. The research Instruments used questionnaire for data collection from 50 Tai immigrants by accidental sampling population study. The research also used structured interview methodology to collect the 30 Tai purposive sampling structured interview migrants and to implement the pilot project for safe Shan migration focusing on Shan Youth safety training to end risky migration.

The research findings revealed that most of the Tai were stateless people without official documents. Consequently, legal border crossing was impossible for them. Most the Tai people, therefore, escaped from the checkpoint by walking through the shortcut of uphill or rivers. Their illegal migration led to confront with most dangerous events when being arrested, seriously punished, or victimized by the troops or the officers at the checkpoints.

Not only facing to their safety problems, but it would also affect the border community at the transition area like in Mae Sai district. When they wanted to temporarily settle, more numbers of the immigrants would increase because their children or more family members from homeland followed them. Those children had no official documents. They were non nationality status and become trouble stateless children or under privileged which made them unable to access to any official social welfare. Therefore, the result of research based on these main findings leading to the network of 19 organizations designed the pilot integral plan of actions to prevent the at risk for Tai immigration from 19 local partners in original Shan state. The integral guidelines would be planed based on local situation based on the international standard to support the project for prevention migration from the Shan state to be safe when crossing into Thailand border in Chiang Rai province.

Keywords: Migration, Safe Migration, Tai Ethnic, Shan State and Thailand border.

บทนำ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับการอพยพหลังไหลเข้ามาของคนกลุ่มชาติพันธุ์ไตอันประกอบไปด้วย กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า ไตยอง ไตเขิน ไตลื้อและไตใหญ่ โดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เพื่อนบ้าน ความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน คนหมู่บ้านเดียวกัน หรือโดยการชักนำ นำพา หรือรับจ้างขนคนข้ามแดนทั้งผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย (Smuggling) จากพื้นที่ต้นทางในรัฐฉานกับคนเครือไตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปลายทาง ตามรอยตะเข็บชายแดนจังหวัดเชียงราย และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทยได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาทางด้าน

สังคมหลายประการ ทั้งต่อประชากรและชุมชนดั้งเดิมปลายทาง และต่อกลุ่มประชากรกลุ่มผู้อพยพเข้ามาใหม่ เช่นเกิดความแออัดจากการขยายตัวของชุมชนชายแดนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐฉานโดยที่ยังขาดมาตรการควบคุมและการจัดการที่เหมาะสม ส่งผลกระทบต่อการจัดผังเมือง การจัดระเบียบโครงสร้างชุมชนย่อย และโครงสร้างเมืองโดยรวมทั้งระบบ เช่นการปลูกสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ขาดการวางแผนควบคุมมาตรฐาน และจัดระเบียบสังคมด้าน

การคุ้มครองสวัสดิภาพ สิทธิการถือครองทรัพย์สิน ที่ดิน และสิทธิมนุษยชนพลเมือง คุณภาพ สวัสดิภาพ ชีวิต ของสมาชิกในชุมชนหมู่บ้าน ในด้านการศึกษา สุขอนามัย ทักษะการประกอบอาชีพ ปัญหาเหล่านี้ กำลังสะสมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว(Ramingwong, 2015; Assawarangseekul, 2019)

ในพื้นที่ต้นทาง ในชุมชนชาติพันธุ์ไต ในรัฐฉานเอง ก็ได้รับผลกระทบจากการย้ายถิ่น ของ เด็ก เยาวชน คนหนุ่มสาวซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน และวัยเจริญพันธุ์ ความอ่อนแอของสถาบัน ครอบครัว ในด้านพลังการผลิต และการสืบสาน ต่อวัฒนธรรม ความสัมพันธ์และบทบาทภารกิจ ครอบครัว ในด้านวัฒนธรรมศาสนาและกิจกรรม ทางประเพณีก็ขาดพลังการขับเคลื่อนและขาด สีสันแห่งความงดงามสดใสจากคนวัยหนุ่มสาว ด้านการเมืองการปกครองรัฐฉาน ซึ่งยังต้องการ คนหนุ่มสาวอีกเป็นจำนวนมากเพื่อปกป้องตนเอง จากการถูกเอาเปรียบ กดขี่ และการถูกครอบงำ จาก กลุ่มกำลังทหารพม่าอันเนื่องมาจากนโยบาย การผสมกลมกลืนของรัฐบาลพม่าที่เริ่มนำมาใช้ ในพื้นที่ต่างๆโดยเฉพาะในรัฐฉานทั้งการทำร้าย การทุบตีทำให้ผู้คนจำนวนมากกลายเป็นผู้อพยพ ข้ามแดนมายังประเทศไทย (Ramingwong, 2015) เมื่อศึกษาเพิ่มเติมก็พบว่า มีปัญหาอื่น ๆ อีก หลายประเด็นที่เพิ่มขึ้นควบคู่กับการเติบโตของ ชุมชนทางผ่าน และปลายทาง นั่นคือ เกิดการ แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ โดยการแอบอ้าง การกระทำผิดกฎหมาย อาศัยช่องว่างทางกฎหมาย การเข้าเมือง การฉ้อราษฎร์บังหลวง และความ ไม่โปร่งใสในการปกครอง ในการใช้อำนาจลักษณะ ขาดความเป็นธรรมเท่าเทียม ต่อผู้อพยพย้ายถิ่น รายใหม่ เรียกค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมการอยู่

อาศัย เหมือนค่าเช่าประเทศ ค่าเช่าแผ่นดิน การคุกคามละเมิดสิทธิมนุษยชนคนอ่อนแอ ด้อยโอกาส ในขณะที่แก๊งค์อาชญากรรม อาศัย แฝงตัวเข้ามาอยู่ปะปนกับชุมชนจนแยกแยะ ไม่ออก คนดี คนร้าย คนเหล่านี้มีส่วนพัวพันกับ การก่อคดีอาชญากรรม และกิจกรรมผิดกฎหมาย เช่นการลักลอบขนคนเข้าเมือง การตั้งบ่อน การพนันเถื่อน การเตรียมเอกสารปลอม เพื่อการ เข้าเมืองผิดกฎหมาย การนำพาคนเพื่อการค้ามนุษย์ การพักเหยื่อการค้ามนุษย์ในชุมชนก่อนการส่งต่อ ธุรกิจยาเสพติด ก่อให้เกิดความรุนแรงในชุมชน ความปลอดภัยในการดำรงชีวิตจากกลุ่มอาชญากรรม ลักขโมย ฯลฯกลายเป็นปัญหาหนึ่งในปัญหาชีวิต ประจำวันของผู้คน ชุมชนชายแดนและชุมชน ปลายทางของการย้ายถิ่น เช่น เมืองชายแดน อย่างอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอ แม่ฟ้าหลวง ในจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดสมุทรสาคร และ เช่นเดียวกับอีกหลาย ๆ เมืองในเขตท่องเที่ยว ชายทะเล เช่น เมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี

นอกจากนี้ ในพื้นที่ที่มีการอยู่อาศัย ของกลุ่มชาติพันธุ์ไต และกลุ่มอื่น ๆ พบว่ายังมี กลุ่มเด็กเกิดใหม่ เด็กอพยพติดตามครอบครัวอีก เป็นจำนวนมาก ปัญหาใหม่ที่ติดตามมา คือเด็ก ไม่มีเอกสารหลักฐานทางทะเบียนราษฎรใด ๆ ติดตัวเพื่อพิสูจน์หรือยืนยันสถานะบุคคลกลายเป็น เด็กกลุ่มไร้สัญชาติ ไร้หลักฐานในขณะที่มีกลุ่มใหม่ ททยอยย้ายถิ่นเข้ามาใหม่อย่างไม่ขาดสาย เป็นการ อพยพรายวัน ของกลุ่มคนด้อยโอกาส และในที่สุด กลายเป็นกลุ่มเสี่ยง ทั้งโดยสถานะ โดยพฤติกรรม โดยสภาพแวดล้อมปัญหาสังคมที่มีอยู่แล้ว จนยาก ที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบได้ทันการและ

ครอบคลุมทั่วถึงได้ ทำให้มีแนวโน้มจะรุนแรงและยากลำบากขึ้นในอนาคตอันใกล้เมื่อประชาคมอาเซียนขยายตัวเต็มรูปแบบ

จากปรากฏการณ์และความซับซ้อนของปัญหาดังกล่าว การแก้ไขปัญหาจึงต้องมียุทธศาสตร์และอาศัยระบบฐานข้อมูลที่ผ่านการศึกษารวบรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ในการ จัดทำนโยบาย แผน ทั้งเชิงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการ (integral) จึงเป็นที่มาของความสำคัญและความสนใจในการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่น โดยมุ่งสนใจเป็นพิเศษในกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตซึ่งเป็นกลุ่มที่ย้ายถิ่นมากที่สุดจากรัฐฐานสู่ประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและผลกระทบจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไตจากรัฐฐาน เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย

2. เพื่อจัดทำแนวทางบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไตจากรัฐฐาน เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประเด็นเนื้อหาและรูปแบบปัญหาการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต ศึกษาบริบทชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ต้นทาง ศึกษาตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมทางวิถีเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ด้านเหตุผลการย้ายถิ่น มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นทั้งที่เป็นปัจจัยผลักดันต้นทาง และปัจจัยดึงดูดจากปลายทาง

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัยอยู่ในรัฐฐานประเทศเมียนมา และพื้นที่ประเทศไทย

ด้านชายแดนจังหวัดเชียงราย มุ่งศึกษาขอบเขตทางภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้งเมือง การเชื่อมโยงเขตติดต่อชายแดน เส้นทางทั้งทางธรรมชาติและด้านข้ามพรมแดนทางการ ซึ่งใช้การเรียก รวม พื้นที่ในรัฐฐานว่าเป็นพื้นที่ต้นทาง ส่วนพื้นที่ชุมชนอำเภอแม่สายเมืองชายแดนประเทศไทย เรียกว่าพื้นที่ทางผ่านส่วนพื้นที่อื่น ๆ เรียกว่าพื้นที่ปลายทางเป็นหน่วยพื้นที่สำหรับการศึกษา

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ประชากรที่ศึกษาคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไตและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งต้นทางและพื้นที่ทางผ่านหรือพื้นที่ปลายทาง โดยมุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้อพยพที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตเป็นหลัก ประกอบด้วย 4 กลุ่มย่อยคือ ไตใหญ่ ไตเขิน ไตลื้อ และไตยอง รวมทั้งกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น สมาชิกชุมชนทางผ่านและปลายทางหรือต้นทางอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบ

ทบทวนแนวคิด

1. ทฤษฎีการย้ายถิ่น (Theory of Migration) Everett S. Lee ได้มีการวิเคราะห์ถึงขนาด (volume) กระแส (stream) และการทวนกระแส (counter stream) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ต้นทาง (origin) และพื้นที่ปลายทาง (destination) ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยดึงดูด (pull) ซึ่งในฐานคิดของ Lee ถือเป็นปัจจัยบวก (positive force) ซึ่งปะทะกับแรงผลัก (push) ปัจจัยลบ แต่ทั้งสองแรงก็ส่งผลต่อการย้ายถิ่นบนเงื่อนไขของ บุคลิกภาพ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ระดับความชำนาญ (skill) และยิ่งเชื่อว่า เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ก็เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นในฐานะที่เป็นส่วนกำหนดบุคลิกภาพ

การย้ายถิ่นฐานมีบริบทที่มีความสัมพันธ์ ทั้งในแง่ตำแหน่งภูมิศาสตร์กายภาพ (Geographical position) ในฐานะเป็นชุมชนต้นทาง มีปรากฏการณ์ที่เป็นทั้งแรงผลักและแรงดึงเช่นเดียวกับปลายทาง ในแง่ของอุปสงค์อุปทาน ที่เกิดช่องว่างในด้าน อัตราค่าจ้างแรงงาน โดยให้น้ำหนักกับตัวแปร ด้านอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่เป็นตัวการสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของแรงงานทั้งสองภาคและ ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่ชัดเจน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญ กับบทบาทของพื้นที่ทางผ่าน (transition) และ กล่าวถึงสิ่งที่เรียกว่า อุปสรรคทั้งหลายที่ขวางกั้นอยู่ ระหว่างพื้นที่ต้นทางและปลายทาง (Intervening Sets of Obstacles) ซึ่งส่วนใหญ่หมายถึงค่าใช้จ่าย ที่พัก อาหาร ระหว่างการย้ายถิ่น

2. ทฤษฎีการย้ายถิ่นของ Ernst Georg Ravenstien “กฎแห่งการย้ายถิ่น” (The laws of migration) ดังนี้ (1) กระแสการย้ายถิ่นหลักแต่ละราย จะมีกระแสการย้ายถิ่นย้อนกลับชัดเจนเสมอ (2) ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมือง มีโอกาสที่จะย้ายถิ่น น้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท (3) ผู้หญิงจะย้ายถิ่นมากกว่า ผู้ชายในระยะทางไกล ๆ (4) เมื่อมีการพัฒนา ทางเทคโนโลยี และการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ปัจจัยให้เกิดการย้ายถิ่น (5) สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น ทฤษฎีนี้เห็นว่า การย้ายถิ่นเกิดขึ้น เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ส่วนใหญ่ เป็นการย้ายถิ่นในพื้นที่ยากจน ไปสู่พื้นที่ที่ให้โอกาส ทางเศรษฐกิจ ที่จะให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

3. ทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory)

3.1 Gusztav Names, (2005) ได้ ใช้แนวคิดของการบูรณาการเพื่อเสนอทางออก

ของระบบการบริหารจัดการของรัฐที่เป็น Top-Down มาเป็น Bottom-up ซึ่งกล่าวว่าการบูรณาการ สามารถกระทำได้ทั้งการบูรณาการโดยนำสิ่งที่ มีอยู่จริงมาบูรณาการ (Factual integration) หรือการบูรณาการความคิด 21 (Conception integration) ขั้นตอนของการบูรณาการ

3.2 เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์, (Charernwongsak, 2003) ได้ให้ความหมาย การบูรณาการคือ การผนวกการประสาน การเติมเต็มการเชื่อมโยง การรวมกัน เป็นต้น ทฤษฎีการบูรณาการในทางการเมือง มุ่งที่จะทำให้องค์การระหว่างประเทศเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ ครอบครัวหนึ่ง โดยมีประเทศสมาชิกเปรียบเสมือน สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และได้เสนอในวิธีคิด แบบบูรณาการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ถอดกรอบ เพื่อที่จะให้หลุดจากกับดักทางความคิด ทางวัฒนธรรม ทางความรู้ทางประสบการณ์ เป็นต้น ขั้นที่ 2 ขยายกรอบโดยอาศัยฐานแนวคิดในเรื่อง องค์รวม สหวิทยาการคิด โดยวิธีอุปนัยการมอง ประสานชั่วคราวข้าม และมองแบบทุกฝ่ายชนะ ขั้นที่ 3 คุมกรอบซึ่งเป็นขั้นกลับมาบูรณาการอีกครั้ง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางบูรณาการ เพื่อความปลอดภัยในการย้ายถิ่นชาติพันธุ์ไต่จากรัฐฐานเข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัด เชียงราย สาเหตุเกิดจากสองประการหลัก คือ 1. วิฤตติด้านเศรษฐกิจ ความยากจน ความขาดแคลน ความลำบากในการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ ผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า (Economic Migrant) 2. วิฤตติ ความขัดแย้งด้านการเมือง การปกครอง เกิดความ

รุนแรง สงครามการใช้กำลังอาวุธ เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน นำไปสู่การสร้างมาตรการความปลอดภัยทั้งในด้านสิทธิมนุษยชน ด้านชุมชน และวัฒนธรรม เกิดความร่วมมือตั้งแต่ พื้นที่ต้นทาง ทางผ่านและพื้นที่ปลายทาง ที่จะร่วมกันกำหนดแนวทางเชิงบูรณาการเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนการติดตามตรวจสอบ กระบวนการป้องกัน การจัดการดูแลเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ผ่านกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นต่อผู้ย้ายถิ่นอย่างแท้จริงดังแนวคิดของการวิจัยดังนี้

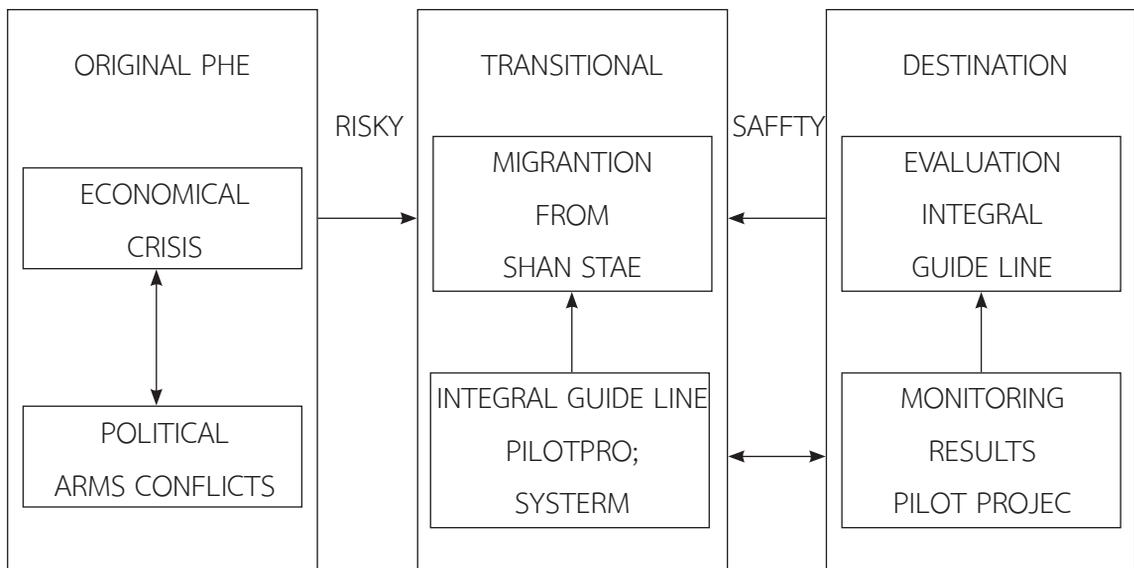
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มผู้ย้ายถิ่นชาติพันธุ์ชาวไต อันประกอบด้วยชาติพันธุ์ย่อยซึ่งเป็นประชากรหลักในพื้นที่รัฐฉาน 4 กลุ่ม คือ ไตใหญ่ ไตเงิน ไตยอง และไตลื้อ การกำหนดคุณสมบัติกลุ่มประชากรการวิจัย ในครั้งนี้ใช้หลักการเดียวกันทั้งต้นทางและปลายทาง

The integral Guideline for Tai Ethnic Safe Migration
from Shan State to Thailand through Chiang Rai Province Border

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

1.2 กลุ่มผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น กำหนดโดยพิจารณาตาม บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ทั้งในแง่ที่เป็นหน้าที่ตามบทบัญญัติระเบียบ กฎหมาย เช่นกลุ่มผู้นำที่มีตำแหน่งทางการเมืองการปกครอง ตำรวจ ทหาร ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ และหน้าที่ความรับผิดชอบตามอุดมคติและความเชื่อ เช่น พระบาทหลวง นักพัฒนาสังคม นักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ส่วนผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักวางแผนยุทธศาสตร์

1.3 กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบการย้ายถิ่น ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับการย้ายถิ่นและผู้ย้ายถิ่นเช่นกลุ่มเด็กเยาวชน วัยแรงงาน และชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นจำนวนมาก หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ต้องเพิ่มภาระหน้าที่โดยไม่ได้ระบุไว้ให้ต้องกระทำเช่นการสงเคราะห์คนต่างด้าวในด้านต่าง ๆ

1.4 ผู้ตกเป็นกลุ่มเสี่ยงและอาจตกเป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ามนุษย์

1.5 ผู้แสวงหาผลประโยชน์ ขบวนการนายหน้าจัดหางาน ผู้ฉกฉวยเอาประโยชน์จากผู้ย้ายถิ่น

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

2.1.1 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 50 รายเป็นผู้อพยพกลุ่มชาติพันธุ์ไททั่วไป ทั้งที่ปัจจุบันกลับไปอาศัยอยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ต้นทางรัฐฉาน หรือยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะหมู่บ้านชุมชนชาวไตตามพื้นที่ชายแดน จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยตรวจสอบความเข้าใจในความสำคัญของการให้ข้อมูลและโดยสมัครใจเนื่องจากมีความละเอียดอ่อนต่อการให้ข้อมูล

2.1.2 กลุ่มผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 30 ราย เน้นประเด็น ข้อมูล ภูมิลำเนาเดิม สภาพปัญหา สาเหตุและรูปแบบการย้ายถิ่น สภาพชีวิตความเป็นอยู่ปลายทาง ความคิดการอพยพกลับรัฐฉานใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคัดเลือกจากประชากร 6 กลุ่ม จากกลุ่ม ๆ ละ 5 คนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน

2.1.3 กลุ่มผู้เข้าร่วม เวทีสนทนา กลุ่มย่อย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการคัดเลือกตามคุณสมบัติความรู้ความเข้าใจ และมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการย้ายถิ่นรวม จำนวน 30 คนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเครือข่ายผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต้นทางและปลายทาง กลุ่มละ 15 คน

2.1.4 กลุ่มผู้เข้าร่วม ประชุมเชิงปฏิบัติการ แนวทางบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไตจากรัฐฉานสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย รวมจำนวน 30 คน ประกอบด้วย 5 ประเด็น

- 1) นำเสนอแนวทางการจัดทำโครงการป้องกันการย้ายถิ่นชาติพันธุ์ไตจากรัฐฉาน
- 2) นำเสนอบริบทชาติพันธุ์ไตกับการย้ายถิ่น และสภาพปัญหาต้นทาง-ปลายทาง
- 3) เครือข่ายองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการป้องกันแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่น นำเสนอแนวทางความร่วมมือ ในการจัดทำโครงการนำร่องเชิงบูรณาการ SYSTEM
- 4) ความสอดคล้องเหมาะสมของโครงการบูรณาการกับ สถานการณ์ปัญหา ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับสากลกับประเด็นความมั่นคงปลอดภัย จากการย้ายถิ่น ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาแรงงานย้ายถิ่น

5) นโยบายการพัฒนาเขตพื้นที่เมืองชายแดน การเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษช่วงประชาคมอาเซียน

3. เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ใช้ข้อมูลจากการค้นคว้าด้านเอกสาร ข้อมูลด้านอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การอพยพย้ายถิ่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รายงานการประชุมสัมมนาของกลุ่มองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน รายงานการค้ำมนุษย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น หรือการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ แต่เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารที่เป็นงานวิจัยค่อนข้างมีอยู่จำกัด เนื่องจากมีปัญหาด้านความปลอดภัยในพื้นที่รัฐฉาน ที่ผ่านมานักวิจัยส่วนใหญ่จึงไม่มีโอกาสเข้าไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริง

3.2 ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังกลุ่มผู้อพยพชาติพันธุ์ไต่จากรัฐฉาน ด้านขั้นตอนการอพยพ ทิศนคติเกี่ยวกับสภาพปัญหาครอบครัวปัญหาที่พบตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่น ความรู้ความเข้าใจต่อประเด็นปัญหา หรือผลกระทบที่ได้รับ

3.3 การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องทางสังคม เก็บรายละเอียดถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจทั้งต้นทางและปลายทาง ปัญหาและปัจจัยในการย้ายถิ่น ความกังวล ความต้องการ รวมทั้งความคิดเห็นด้านวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และแนวโน้มการย้ายถิ่นในอนาคต

3.4 การสนทนากลุ่มย่อย ในประเด็นด้านความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหา ข้อคิดเห็น

และข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ระดับเชิงโครงสร้าง ปัญหา ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้ย้ายถิ่น ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนและหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

3.5 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำร่างแผนและแนวทางเชิงบูรณาการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสี่ยงและอันตรายที่เกิดจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต่จากรัฐฉาน เข้าสู่ประเทศไทย โดยอาศัยฐานข้อมูลจากผู้ศึกษาได้สังเคราะห์มาจากการศึกษาในระดับต่าง ๆ ด้วยรูปแบบและเครื่องมือในประเด็นเดียวกัน เพื่อนำแนวคิดข้อเสนอแนะ แนวทางเชิงบูรณาการไปพัฒนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบไปด้วยวิธีการดังนี้

4.1 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ ต้นทาง กลุ่มชาติพันธุ์ไต่ทั้ง 4 กลุ่ม ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งทางการเมือง ทิศนคติต่อการย้ายถิ่น ปัจจัยส่งเสริมการย้ายถิ่นทั้งต้นทางและปลายทาง จัดเป็นชุดวิเคราะห์ชุดหนึ่งโดยใช้ค่า สถิติ ร้อยละ วิเคราะห์อธิบายแจกแจงค่าความถี่ต่าง ๆ จากแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลที่ปรากฏในการสรุปรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกัน ประเด็นนี้ก็จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4.2 การทำกลุ่มสนทนา และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำยุทธศาสตร์แนวทางบูรณาการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต่จากรัฐฉานสู่ชายแดนจังหวัดเชียงราย

สรุปเป็นมติของที่ประชุม ข้อค้นพบที่เป็นข้อสรุปจากเวทีโดยวิเคราะห์ความถี่ของข้อมูลเชิงคุณภาพที่ปรากฏในเอกสารรายงานโดยอาศัยเครื่องมือโปรแกรมสำเร็จ MAXQDA11

4.3 การวิเคราะห์ ประเมินผล ความสอดคล้องและความเหมาะสมของแนวทางเชิงบูรณาการฯ

ผลการวิจัย

1. บริบทและผลกระทบจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไตจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทย ทางชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 19-35 ปี ไม่เคยได้รับการศึกษา อาศัยอยู่แบบครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิก 4-6 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปผู้ที่ว่างงานเป็นนักบวช นักเรียน เป็นเด็กเยาวชน ฐานะครอบครัวพอกินพอใช้ ปัญหาที่หนักที่สุดของครอบครัวคือการทำมาหากินยากลำบาก เพราะส่วนใหญ่ขาดบัตรหลักฐานประจำตัว และยังคงมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย

การย้ายถิ่นพบว่า ชุมชนภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่ผู้อาศัยอยู่เป็นชาวไตใหญ่ รองลงมา เป็นชาวไทลื้อ และมีส่วนน้อยที่ปะปนโดยคนจีน คนปะหล่อง และชาวเขาเผ่าอาข่า อำนวยการปกครองหมู่บ้าน ญาติผู้ใหญ่บ้าน และเกือบครึ่งหนึ่งอยู่ใต้อำนาจกองทัพทหารพม่า มีบางส่วนอยู่ใต้อำนาจปกครองทหารไต และ กองกำลังอื่น ๆ อีกหลายกลุ่ม ปัญหาหลักในชุมชนเดิมส่วนใหญ่คือความยากจน ไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำ เมื่อเกิดความอดอยากก็ยังคงถูกเรียกเก็บส่วยและถูกเกณฑ์ทั้งกำลังแรงงานและกำลังรบ บางส่วนจึงย้ายหนี

ออกจากหมู่บ้านเดิม การย้ายหนีสถานการณ์สงคราม ถือเป็นปัญหาสำคัญของการเมือง การปกครอง เนื่องจากถูกไล่เกณฑ์เป็นทหาร เป็นลูกหาบ นอกจากนี้ยังพบว่า มีปัญหาสังคม ด้านการศึกษา ไม่มีโรงเรียนไม่มีการศึกษาที่เหมาะสม คนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพ เจ็บป่วยไม่มีโรงพยาบาล ขาดหมอ ขาดยารักษา มีปัญหาเรื่องยาเสพติดที่ระบาดในหมู่บ้านประชาชน รวมไปถึงปัญหาอาชญากรรม เมื่อยามที่ประสบปัญหาต่าง ๆ บทบาทของหน่วยงานที่ชาวบ้านสามารถพึ่งพาอาศัยได้มากที่สุดในพื้นที่คือวัด สำนักสงฆ์ พระชาวพุทธและรองลงมาคือผู้นำชุมชน แต่มีบางส่วนต้องพึ่งตนเอง ในขณะที่เดียวกันพบว่า กลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนสูงสุด คือทุกกลุ่มกองกำลัง รวมถึงกลุ่มกองทัพรัฐฉานของตนเองด้วย

ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการย้ายถิ่น ส่วนใหญ่ตอบว่ารู้และเข้าใจเพราะเคยผ่านประสบการณ์มาแล้วหากต้องการย้ายถิ่นก็เป็นสิ่งที่สามารถไปได้เลย มีบ้างที่ต้องแจ้งผู้ใหญ่ แต่ส่วนใหญ่ต้องหนีออกไปกรณีที่อยู่ในภาวะสู้รบ และไม่มีเวลาเตรียมตัว ต้องรีบย้ายออกจากรัฐฉาน เพราะเหตุอันตรายถึงชีวิต ทรัพย์สิน สภาพกตัตน มีการคุกคาม มีความอดอยากยากจน ไม่สามารถออกไปทำการเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ส่วนใหญ่มีความคิดอยากย้ายถิ่นเข้ามายังประเทศไทย เพราะเจริญกว่า ปลอดภัยกว่า และรู้ว่าชาวไตตั้งแต่อดีตหลายรุ่นแล้วได้ย้ายถิ่นจากรัฐฉานมาที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แล้วจึงย้ายไปที่อื่น เช่น เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน หรือ กรุงเทพมหานคร

รูปแบบขั้นตอนของการย้ายถิ่น พบว่า ลักษณะการย้ายถิ่นจะมากับครอบครัว มีบางคน

ที่มาคนเดียว เพราะมีพ่อแม่ย้ายมารอล่วงหน้า หรือเตรียมการที่จะย้ายตามมาภายหลังเมื่อมีความพร้อมก่อนออกเดินทาง ส่วนใหญ่ รับรู้ข้อมูลวิธีการเดินทางจากญาติคนรู้จัก ก่อนการออกเดินทาง มีการนัดหมายปลายทางกับญาติอยู่บ้าง มีเพียงบางรายได้มีการนัดหมายกับนายหน้ากลุ่ม หน่วยงาน มีการจ่ายเงินรายทางให้ด่านตรวจ นายหน้า ค่าเหมารถผ่านด่านผ่านทาง หากเป็นคนจากกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ไม่มีหลักฐานอะไรอาจถูกเรียกเงินถึง 6 หมื่นบาท ถึงมีบัตรมีใบเอกสารก็ยังคงต้องจ่ายถึง 3 หมื่นบาท ค่านายหน้าติดต่อประสานงานมากถึง 500,000 จ๊าด (12,500 บาท) บางคนบอกว่าหากผิดพลาดอันตรายอาจถึงชีวิต ผู้ย้ายถิ่นมีความรู้สึกความกังวล ความกลัวเรื่องที่פק ที่ทำงานกลัวเรื่องถูกจับ กลัวตำรวจกลัวทหาร ช่วงเดินทางจึงต้องเปลี่ยนยานพาหนะ ด้วยหลายเหตุผล และใช้เวลาเดินทาง 1-2 วัน บ้างต้องเหมารถมืออาชีพเป็นผู้ขับรับมาส่งซึ่งต้องใช้เวลา 1-3 วัน ต้องลงและเปลี่ยนรถหลายครั้ง ต้องเดินหลบด่านเดินข้ามเขาบ้าง ต้องพักระหว่างทางทำให้ใช้เวลากว่า 2-4 วัน ด้วยความตั้งใจให้มาถึงเป้าหมายปลายทางคืออำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แล้วทุกอย่างก็จะประสบความสำเร็จ

วิธีการข้ามแดนเมื่อมาถึงอำเภอท่าลี่หลัก เพื่อย้ายถิ่นเข้ามายังอำเภอแม่สาย พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งใช้บัตรพม่า ทำบอเคอร์พาส ที่อนุญาตให้อยู่ได้เพียง 7 วัน มีบางส่วนที่ไม่ใช้บัตรอะไรเลยแต่มีผู้ที่รับจ้างเดินเรื่องให้หมด ซึ่งอาจเข้าข่ายการลักลอบนำคนเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายหรือเป็นการค้ามนุษย์ (smuggling or human trafficking) มีบางกรณีที่เดินข้ามทางน้ำ คือแม่น้ำสายช่วงน้ำแล้ง แต่กรณีที่ต้องเดินข้ามทาง

สะพานข้ามแดน ช่วงข้ามด่านจ่ายค่าผ่านด่านนิดหน่อย ข้ามทางน้ำจ่ายค่าแพ 40 บาท แล้วจะอยู่ฝั่งไทย 7 วัน มีกลุ่มที่ไม่ได้ใช้บัตรอะไรเป็นหลักฐานในการข้ามแดนเลย กลุ่มนี้สามารถอยู่ได้ตลอดไป หากไม่ถูกตรวจพบและจับกุม

ผลกระทบของการย้ายถิ่น พบว่าผู้ย้ายถิ่นจำนวนครึ่งหนึ่งที่เข้ามาประเทศไทยครั้งแรกไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เลย ที่สำคัญคือเมื่อมาถึงปลายทางอาจไม่ได้พบเจอคนที่นัดหมาย หลายรายใช้คำว่า การย้ายถิ่นคือการไปเสี่ยงดวงไปตายเอาดาบหน้า สภาพชีวิตที่มายุอยู่ในประเทศไทยแม้ได้ค่าแรงน้อย ถูกกดขี่ค่าแรง มีความเสี่ยงในกลุ่มงานก่อสร้าง มีความรู้สึกอึดอัดน้อยใจในความเป็นคนต่างชาติ ถูกดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นชนชาติอื่น ถูกด่าว่าเป็นพม่า อึดอัดที่ขาดเสรีภาพ ไม่สามารถออกนอกพื้นที่ได้ รู้สึกไม่เท่าเทียม ไม่ได้รับความเป็นธรรม และมีปัญหาด้านสุขภาพ แต่ก็ยังมีความยินดีที่ได้ย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทยเพราะความเป็นอยู่ดีขึ้น พออยู่พอกิน มีความปลอดภัย

2. แนวทางบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต จากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยใช้โครงการนำร่อง การสร้างกลุ่มเยาวชนเพื่อหยุดความเสี่ยงการย้ายถิ่นจากรัฐฉาน (Shan Youth Safety Training to end Risky Migration: SYSTEM) พบว่า

2.1 มีความสอดคล้องบริบทชุมชนต้นทาง

ภายในชุมชนต้นทาง มีเยาวชนแกนนำจากโครงการ SYSTEM และกลุ่มองค์กรเครือข่ายในพื้นที่ ซึ่งทำงานด้านการป้องกันแก้ไข

ปัญหาการค้ำมนุษย์ ทำงานเชิงรุกในพื้นที่ ร่วมกับ
แกนนำพระภิกษุตามวัดต่าง ๆ ในเขตรัฐฉานในการ
ให้การศึกษาและการพัฒนาแก่เด็กและเยาวชน
ในพื้นที่ เพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาซึ่งมี
ส่วนในการช่วยป้องกันปัญหาที่ต้นทาง

2.2 ความสอดคล้องบริบทชุมชน ปลายทาง

ชุมชนปลายทาง ได้ตระหนัก
และเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาการอพยพ
เคลื่อนย้ายแรงงานของพี่น้องไตจากรัฐฉาน จึงได้
มีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ออกมาเพื่อการป้องกัน
แก้ไขปัญหานั้น ซึ่งมีนโยบายในระดับพื้นที่เอง เช่น
การให้ความรู้แก่กลุ่มแรงงาน การสร้างเครือข่าย
ในการเฝ้าระวังเพื่อสร้างความปลอดภัยแก่กลุ่ม
แรงงาน ส่วนนโยบายกลไกระดับชาติ เช่น การจัดตั้ง
กองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
ซึ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือเหยื่อและผู้เสียหาย
จากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์

2.3 ความสอดคล้องกับบริบทต้นทาง ปลายทางและหลักสากล

มีการประสานความร่วมมือกัน
ขององค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค
ประชาชน ในการสร้างข้อตกลง ความร่วมมือ
เพื่อหาแนวทางว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นที่ปลอดภัย
เป็นระเบียบและปกติ เพื่อผลักดันให้เกิดแนวทาง
การปฏิบัติต่อผู้อพยพย้ายถิ่นตามหลักกฎหมาย
ท้องถิ่นและหลักปฏิบัติสากล เป็นปัจจัยสำคัญ
ต่อความเป็นไปได้ในการนำสู่ กลไกผู้นำการปฏิบัติ
มีการป้องกันในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ได้หากรัฐบาลมีนโยบาย
ส่งเสริมการสร้างงานสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับ
ครอบครัวซึ่งก็จะเป็นการลดปัญหาการออกนอก
พื้นที่ได้ประเด็นสำคัญที่สุดคือการใส่ใจพัฒนาระบบ

สาธารณูปโภคซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นความสำคัญ
ต่อการพัฒนามากที่สุดการมีระบบสาธารณูปโภค
น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า ถนนหนทาง และการสื่อสาร
เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศพื้นที่ซึ่งมี
ระบบสาธารณูปโภคที่ดีส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่
ที่ดีได้ส่วนหนึ่งนโยบายของรัฐบาลจึงเป็นส่วนสำคัญ
ต่อการพัฒนาคนในพื้นที่ด้วย

2.4 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม

โดยทุกภาคส่วนต้องให้ร่วมมือกันในการป้องกัน
แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ “ภายใต้หลักการเสริม
สร้างธรรมาภิบาล สำหรับการโยกย้ายถิ่น” คือ
การที่ทุกคนในสังคมทั้งพื้นที่ต้นทางทางผ่านพื้นที่
ปลายทางได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความเป็นคน
เหมือนกันของผู้อพยพย้ายถิ่นไม่มีการแบ่งแยก
ซึ่งความคิดว่าคนก็ต่อคนมี “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”
จะทำให้เกิดการสนใจที่จะดูแลซึ่งกันและกันการให้
ความใส่ใจผู้อพยพย้ายถิ่นผู้ขายแรงงานโดยการ
ให้สิทธิการไม่กดขี่ข่มเหงหรือการเอาเปรียบแรงงาน
รวมถึงการให้โอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือความรู้
และโอกาสการเข้าถึงสิทธิสุขภาพของกลุ่มคน
ดังกล่าวในที่นี้ยังรวมถึงความเป็นธรรมและ
ความจริงใจในนโยบายการรักษาเยียวยาแก่ผู้ได้รับ
ผลกระทบจากอุบัติเหตุการทำงานซึ่งควรที่จะ
ดำเนินไปตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ

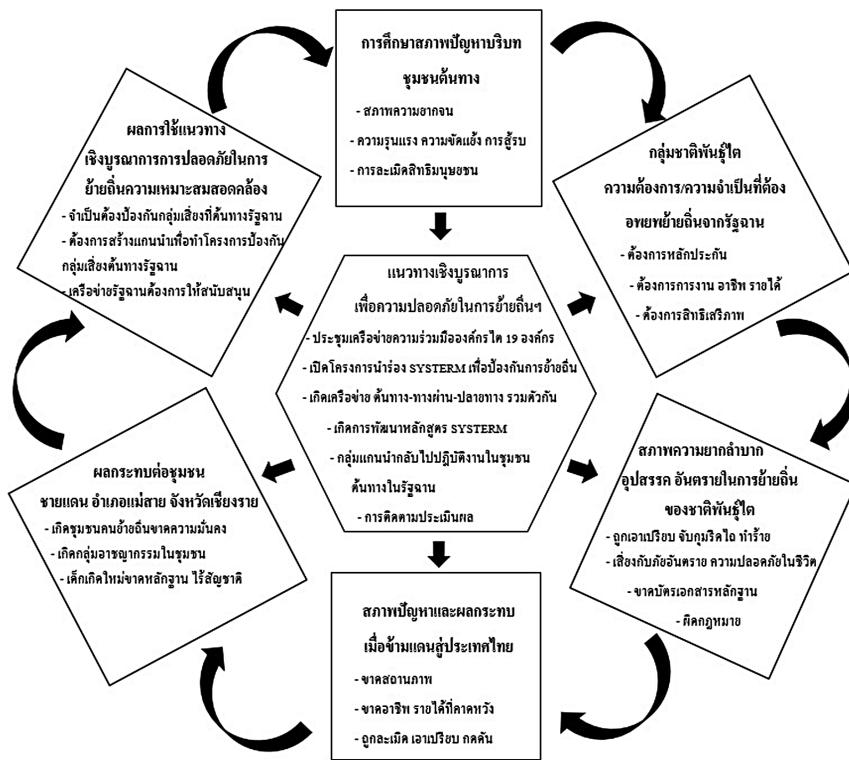
2.5 การได้รับการสนับสนุนแนวทาง

เชิงบูรณาการสู่แผนปฏิบัติการต่าง ๆ จากภาครัฐ
ภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ในการ
ป้องกันแก้ไขปัญหาการอพยพย้ายถิ่นสำหรับ
ยุคปัจจุบันต้องเป็นการทำรูปแบบแนวทางของการ
บูรณาการเพื่อการป้องกันซึ่งทำในพื้นที่ต้นทาง
ดูจะเหมาะสมที่สุดทำอย่างไรให้มีการอพยพ
เคลื่อนย้ายน้อยที่สุดหรือจะอพยพเคลื่อนย้าย

อย่างไรให้มีความปลอดภัยมากที่สุดการอพยพมาอย่างปลอดภัยต้องเป็นการมาอย่างมีความรู้ความเข้าใจและควรเดินทางมาอย่างถูกต้องตามกฎหมายไม่ละเมิดกฎระเบียบข้อกำหนดต่าง ๆ เช่นการไม่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายการมีใบอนุญาตทำงาน จากผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

บริบทและผลกระทบจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ใต้จากรัฐฐาน เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย พบว่าสภาพด้านสังคมการเมืองการปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ใต้ต้นทางส่วนใหญ่ เนื่องจากยังมีความขัดแย้งกับรัฐบาลเมียนมาสูงอันเนื่องจากรัฐบาลเมียนมาร์ยังใช้

ภาพที่ 2 ภาพรวมบริบทและผลกระทบจากการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ใต้จากรัฐฐาน

นโยบายที่ตัด (Ramingsong, 2015) และยังมี การสู้รบกันอยู่ และสืบทอดมายาวนาน การมี พื้นที่ทับซ้อนกันในเรื่องการใช้พื้นที่ทรัพยากร และการตั้งชุมชน การบริหารอำนาจและยังคงมี กองกำลังติดอาวุธ ทำการเคลื่อนไหวอยู่ในหลายเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ได้ก็จึงถูกปฏิบัติแตกต่างจากชาวพม่า ในหลาย ๆ เรื่อง ดังนั้นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ จึงเหมือนชนกลุ่มน้อยในรัฐเช่นเดียวกับแนวคิดของ Sai Sin (2009) ที่พบว่า ความยากจนขั้นแค้น ในเมียนมาร์เกิดขึ้นจากสถานการณ์อันเลวร้าย ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารเมียนมาร์ สิทธิและการดูแลปกป้องคุ้มครองก็ย่อมแตกต่างกัน ในช่วงการสู้รบถ้าเกิดมีการสูญเสียกองกำลังก็ย่อม ส่งผลต่อสภาพทางสังคมต่อกันอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ใด ต้องตกอยู่ในสถานะถูกคุกคามกดดัน และหลายกรณี ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในการใช้ความรุนแรงที่ปรากฏ ออกมาจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างได้บอกเล่าเช่น การถูกเกณฑ์แรงงานโดยทหารโดยกองกำลังบังคับ ให้ทำงาน การล่วงละเมิดทางเพศต่อสตรีชาติพันธุ์ใด ที่อื้อฉาวเรื่อง RAPE LICENCE การไม่ได้รับความ เป็นธรรมในกระบวนการทางตุลาการ เมื่อเกิดคดีความ ยิ่งถ้าเป็นในพื้นที่ ๆ กำลังมีการสู้รบก็ใช้ศาลทหาร การเวนคืนยึดคืนพื้นที่ในเขตที่ทำกินที่อยู่อาศัยหรือ การส่งย้ายออกจากเขตพื้นที่กลายเป็นคนแปลกหน้า ในรัฐชาติของตนเองเช่นเดียวของผลการศึกษาวิจัย ของ Boonlert (2009) ซึ่งพบว่า การได้รับการ กดดันจากรัฐบาลเมียนมาร์ที่หนักขึ้นนั้นจะส่งผล ต่อการเป็นคนไร้รัฐและไม่สามารถกลับไปยังบ้านเกิด ของตนเองได้อีก ส่วนในทางการสู้รบ ทำให้กลุ่ม ชาติพันธุ์ใดต้องสูญเสียพื้นที่ถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง เช่นนโยบาย RE LOCATION ที่เกิดขึ้นในรัฐฉาน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันให้เกิด การแสวงหาความปลอดภัยกว่า ที่ทำกินที่มั่นคงกว่า ที่อยู่อาศัยที่สงบสุขกว่า ดังที่กลุ่มตัวอย่างหลายคน ได้ให้ข้อมูลว่า “การย้ายถิ่นคือความเสี่ยงเพื่อไปตาย เอาตาบหน้า” ดังนั้นการดิ้นรนเพื่อการหาที่อยู่ใหม่ และการทิ้งถิ่นฐานของชาวไตจึงเกิดขึ้นจากเงื่อนไข สภาพปัญหา ความกดดันที่ทำให้ต้องตัดสินใจ โยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกลายเป็นคนต่างด้าว ในรัฐไทยโดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Boonlert (2009) ที่พบว่า เมื่อมีการกดดันหนักขึ้นจากรัฐบาล เมียนมาร์ กลุ่มชาติพันธุ์ใดจะปรับเปลี่ยนตัวเอง ให้หาทางรอดโดยการ “ลอดรัฐ” มีอยู่ตลอด ทุกพรมแดนของประเทศไทย-เมียนมาร์ ต้องกลายเป็น “คนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง” เนื่องจากรัฐไทย ปฏิเสธ การให้ความช่วยเหลือในฐานะผู้ลี้ภัยทางการเมือง แต่กลับถูกยอมรับและ เป็นที่ต้องการในฐานะ แรงงานราคาถูกที่เข้ามาสนับสนุนการเติบโต ทาง เศรษฐกิจของประเทศ ทดแทนการขาดแคลน แรงงานไทยในภาคธุรกิจ บางส่วน ซึ่งบางพื้นที่ เช่น จังหวัดภูเก็ตถึงขนาดแย่งลักพาแรงงาน ต่างด้าวโดยเอารัดมารับกันเลยทีเดียว เป็นไปตาม ทฤษฎีการย้ายถิ่นที่กล่าวไว้ว่าการย้ายถิ่นมีความ สัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ ปลายทาง ที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยดึงดูดและ ปัจจัยผลักดัน (Everett S. Lee, 1966; Chatrakhom S. 1980, 38 – 48) และชาวไต ที่ย้ายถิ่นจากรัฐฉานมาที่อำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย จะมีการขยับขยายย้ายไปที่อื่นเพื่อหา รายได้เลี้ยงดูครอบครัว ดังที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อย้ายถิ่นมาแล้วต้องหางานทำ บางทีไม่มีงานทำจนต้องยอมทำงานขายตัว” บางคน ต้องการออกไปนอกเขตอำเภอแม่สายก็สามารถ

ทำได้โดยการว่าจ้างคนในพื้นที่ให้ไปส่งนอกพื้นที่ที่มีบางรายจ้างให้คนไปส่งที่กรุงเทพฯ สอดคล้องกับที่ Revenstein (1885 : pp.79 cited in Panyoy, 2010) อธิบายพฤติกรรมของการเลือกพื้นที่ปลายทางของผู้ ย้ายถิ่น ว่ามักมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนที่ครั้งแรกไปยังเมืองใกล้ ๆ และจะขยายไปยังเมืองใหญ่ และยอมรับว่า แรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจยังคงเป็นปัจจัยสำคัญและมีบทบาทต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นในลักษณะที่ละขั้นตอนของประชากร ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวก็ยังถูกขูดรีดจากนายหน้าทำงานในระหว่างการเดินทางย้ายข้ามประเทศทั้งในส่วนของพื้นที่ต้นทางและปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ International Organization for Migration (2013) ซึ่งพบว่า การหลบหนีเข้าประเทศไทยเพื่อไปยังพื้นที่ต้นทางนั้นยังต้องพึ่งพานายหน้าทั้งในส่วนที่เป็นคนเมียนมาร์หรือคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเอาเปรียบและขูดรีดจากนายหน้าเสมอ

แนวทางบูรณาการความปลอดภัยในการย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไต จากรัฐฉาน เข้าสู่ประเทศไทยทางชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยใช้โครงการนำร่อง การสร้างกลุ่มเยาวชน เพื่อหยุดความเสี่ยงการย้ายถิ่นจากรัฐฉาน (Shan Youth Safety Training to end Risky Migration: SYSTERM) พบว่า การทำงานด้านการป้องกันแก้ไขปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชาติพันธุ์ไตในรัฐฉานต่างก็ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการป้องกันปัญหาในพื้นที่ต้นทางมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่ปลายทาง การทำงานให้บรรลุผลด้วยการป้องกันแก้ไขปัญหามาแบบบูรณาการคือการส่งเสริมด้านทักษะความรู้การให้การศึกษา

เพื่อสร้างกระบวนการคิดพิจารณาโดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ให้สามารถมองเห็นถึงปัญหาและการป้องกันแก้ไขโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนเองเป็นการสร้างความเข้มแข็งภายในเปรียบเสมือนมีเกราะป้องกันปัญหาได้ การทำงานในเชิงบูรณาการสรุปได้ว่า ต้องมีการบูรณาการเชิงพื้นที่ ต้นทาง ทางผ่าน ปลายทาง ในการประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มในระดับชุมชนหมู่บ้านโดยการส่งเสริมความรู้ให้เยาวชนในพื้นที่รวมทั้งการใช้เครือข่ายแกนนำพระภิกษุสงฆ์สามเณรแม่ชีแม่ขาวซึ่งเป็นที่เคารพได้เข้ามามีส่วนร่วมเช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ Bunrueang (2008) ซึ่งพบว่าพระสงฆ์จากเมืองเชียงตุงเมื่อได้รับการศึกษาจากประเทศไทยแล้วมักจะกลับไปพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ทั้งโดยวิธีการส่งเสริมให้บวชเรียนหรือให้การศึกษาเพื่อนำไปสู่การบูรณาการและการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การบูรณาการเชิงประเด็นการศึกษา มีการเสริมทักษะ การให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กเยาวชนทั้งชายหญิง โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ขัดต่อหลักการเมืองการปกครองเพื่อให้มีพื้นที่สำหรับเด็กเยาวชนในการเข้ามาศึกษาหาความรู้ โดยในหลักสูตรมีการเสริมและสอดแทรกความรู้ในเรื่องการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์มีการสอนเสริมทักษะอาชีพเพื่อให้มีงานทำมีรายได้สำหรับเลี้ยงดูครอบครัวทำให้ไม่ต้องดิ้นรนไปแสวงหาอาชีพต่างถิ่นในจุดนี้ภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมทักษะเพิ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาฝีมือและหาลาดตรงรับผลผลิตงานฝีมือเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ และการบูรณาการเชิงกลุ่มเป้าหมาย แบบมีส่วนร่วมในการสร้าง

ความตระหนักรู้แก่กลุ่มเด็กเยาวชนครอบครัว และชุมชนโดยเฉพาะครอบครัวที่ตระหนักรู้ ย่อมจะมีส่วนในการช่วยลดปัญหาการอพยพ ย้ายถิ่นการทำงานในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็ง ของครอบครัวชุมชนที่ประกอบขึ้นด้วยครอบครัว หลาย ๆ ครอบครัวที่เข้มแข็งจะมีส่วนในการดูแล ซึ่งกันช่วยสอดส่องปัญหาเพื่อการแก้ไขป้องกันการ ที่คนในชุมชนมีความรู้มีการเก็บประสบการณ์ จากคนที่เคยอพยพย้ายถิ่นไปทำงานจะทำให้ มีข้อมูลในการตัดสินใจแก่คนรุ่นหลัง ๆ ได้โดยเฉพาะ ประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นจริงจะเป็นกรณีศึกษา ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจ สอดคล้องกับ ทฤษฎี

การบูรณาการที่หมายถึงการทำให้หน่วยย่อย ๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วม ทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวการบูรณาการนั้น ด้วยการเชื่อมโยงการรวมกัน มุ่งที่จะทำให้องค์การ ระหว่างประเทศเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ ครอบครัวหนึ่ง โดยมีประเทศสมาชิกเปรียบเสมือน สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เน้นความเคร่งครัด ในขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของชุมชน แนวคิดของการบูรณาการไม่พ้นความสัมพันธ์กับ ระบบการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นฐานคิดที่สำคัญ (Charernwongsak, 2003 ; Gusztav Names, 2005)

REFERENCES

- Assawarangseekul A.(2019). **Problems of Ethnic Groups in Thailand: Cultural Identity Changes**. National Academic Conference Rangsit University for the year 2019. April 26, 2019.p.947-957.
- Boonlert A.(2009). **Discourse of “Alien” and Constructing “Otherness” of the Displaced Shan**. Journal of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University 21 (2), 103-41.
- Bunrueang A.(2008). **Migration For Education and Social Mobility : A Case Study of Keng Tung Monks Studying in Religion Universities of Chiang Mai Province**. Master of Arts (Regional Studies). Chiang Mai: Chiang Mai University
- Charernwongsak K.(2003). **Integral Thinking**. Pimlak Krungtep:Success Medea.
- Chatrakhom S. (1980). **International Economical Labor** (second printing)
- Everett S. Lee. (1966). **“A Theory of Migrations”**, *Demography*, Vol. 3, No. 1, p. 49.
- Gusztav Names. (2005) **Integrated Rural Development the Concept and Its Operation**. Budapest: Economics Hungarian Academy of Sciences. kf
- International Organization for Migration (2013). **Model change study project Migration of workers from Burma and its impact on Thailand**.IOM Development Fund (IOM). International Organization for Migration. Bangkok office, Thailand.

- Panyoy S. (2010). **Case study of The Effects from Foreign Migrants Labor Sampran District Nakornpathom Province.** Master Degree Decertation of Business Management, Public Management Branche, Commerce Since College, Burapa University.
- Ramingwong P.(2015). “Living In-between”: The Distinctive Position of Shan Migrants in Thailand. **interdisciplinary research journal.** Vol. 4, No. 4, p.1-6.
- Sai Sin A.(2009). **escaping the crocodile of Burmese female workers A future Without light.** Retrieved March 15, 2021 <http://midnightuniv.tumrai.com/midnighttext/0009999808.html>. Accessed January 15, 2015.
-